

facit in aquam transire facillime, et si differit sp̄i, et uo florij ha-
bitus n̄ facile parit in florim; imo nec habitus uini in vinum: q̄o sim-
ilium e nullum: necessitas tandem multiplicandi has sp̄i, ut ex ḡm̄eta-
libus dicitur habitum et substantiam: q̄o differunt sp̄i.

Probabilior igitur uidebitur media dicens, q̄ habitus (uicij) ui-
uentis n̄ e eius sp̄i o illo, ut patet ex frig; habitus uo n̄
uicij sumptum habitus, q̄ habitus e, et p̄ sui habitus, e dicitur sp̄i; m̄lti-
no et ab e loquendo, e sp̄i eiusdem o illo solo corpore ag ex habit; ita uicij ui-
uentis sp̄i h̄i, et ita e in exp̄iat apud L. Galeni, et patet ex d̄o p̄ 2^a h̄i, q̄
habitibus et aqua, dum suo sp̄i habitus e, dicitur o h̄i p̄prietates h̄i uicij
pore e, et sic q̄ parit in aquam, desinit illas uicij, et desinit e habi-
tu; q̄o q̄ habitus differit sp̄i: ab e h̄i non, q̄a nec h̄i, neq̄ addit. Moralem
sc̄dm̄ distat a sp̄i p̄prium animalium, ex q̄o p̄priet; uicij a sp̄i ignis
in ignis parit, et ab aqua h̄i in parit aqua, e sic de reliquis ex qui-
bus ualuit illis p̄priet; artefacti, q̄m̄ phycum p̄priet; (habitibus): q̄o q̄ ha-
bitus habitus differit sp̄i, n̄ in ab e h̄i m̄ltam entitem phycum. p̄priet;
nauis lignea, q̄ nauis differit sp̄i aliqua solo: adhuc in florij habitus in
nullo h̄i e h̄i, sed en e eius sp̄i o illo humore uicij, ag ex habit;
hic aut florij humor n̄ e ipse h̄i: igitur h̄i h̄i p̄priet; q̄o h̄i quere.

Quare 4° h̄i h̄i, et uide p̄priet; Terrarum. Diffir

Terrarum | Terra sc̄dm̄ h̄i causa ab spiritibus uicij 3°.
ita B. Naurus ad 4° q̄ 2, et patet ex frig, ac uidebitur e oium diffir.
Diffir q̄o e, agnoscant spiritibus uicij causari illa sc̄dm̄ h̄i terra. 2^a
h̄i h̄i, sp̄i illi e q̄o exhalationes intra terram uicij, et ad factas,
et p̄ uicij h̄i h̄i quarentes ampliores, et deo terram emouentes,
et aperientes tandem: ita L. C. et alij. 2^a h̄i h̄i e e q̄o exha-
lationes, n̄ n̄ caliditas h̄i, et accensas, ut h̄i acciderent in militaribus uicij,
q̄ndo puluiri fermentariis p̄priet; ignis, et causat artificialis terrarum u-
inas q̄o militares: ita L. C. h̄i h̄i 219, L. C. h̄i h̄i, et alij. 3^a h̄i h̄i

occat, illo subterraneo spū carē ferreamotum, n̄ sēt. qđ attendunt;
It̄ est qđ sine allentōe iustanti in ventos subterraneos; et ita
Pellauis citā qđ 72 § quo ad lūm; Lobat lūm, tūm ex h̄c̄ l̄o 2°
fij 47, tūm ex s̄a p̄p̄a n̄e, nam spū n̄bri, sulfury, & beleming,
qđ in magnam aduonantē lōpnam, tūm facīe attendunt; it̄ modum,
atritōem, & qđ ut sic n̄ofacti expirare libere n̄ possunt; ideo tūm ter-
ram commouent, adollunt & diripiunt.

Quin̄ et pbat̄ ex h̄c̄ l̄o, qui p̄cip̄e egit de ventis iust
It̄am agit de terramotu, tamq̄m ab illis et cau-
satis; et hoc f̄d̄m explat̄ Phis̄ ex p̄lo phronetū, in qđ exiguus spū,
in qđ inclusus, motus, et tremores causat adeo uehementes, ut a
multis sit utriq̄ iudicari nequeat: s̄c̄at̄ t̄m̄o Maury, qđ spū inae-
re iustati, cum uehementē t̄me mouent, in mari commouunt imōsas aquas,
et horribiliū s̄nt tempestates: et a fortiori in tra terram inclūst eam commou-
bunt. s̄c̄a s̄c̄a tradit, Terramotum causari, tūm ab aqua s̄c̄m ab
halitū, tūm a s̄ama, et sic terram iustati ab alijs tribus elementis, ab
aq̄ aere, & igne: ita L. Jaboy in Phis̄ca tract̄ d̄o 2° p̄p̄o 22, &
23. H̄c̄ s̄c̄a s̄c̄a

Dilendū sup̄ponit, Terramotuum cas̄ eē iustor, et
sens̄ spū inclusos, s̄c̄ tam spū igneo, q̄m aereo,
q̄m ventorum et, imō et aquas: uideb̄ probabilior, et ex p̄o una uā,
qđ s̄c̄a; nam in l̄o qđ spū ignei, s̄c̄ ignis allentōe in tra terram,
qđ motus, et qđ an̄siperigēssim̄ s̄c̄e sit iust Terramotuum, s̄c̄t̄ ex d̄o,
et ab exp̄na multiplici ignei ex̄c̄uū, in quā Terramotus s̄c̄e p̄-
rumpunt in uolūcio, P̄hona, qđ et ad inclūso aere, seu clauso aere,
s̄c̄t̄ ex fontē S. Maury, et s̄c̄e ex L. Jaboy, qđ aliq̄ndo montem
aeris ita s̄c̄a iust, qđ iust uasa et castella, et aerea, ut mag-
nam Campana att̄: qđ a fortiori in tra subterranea, et uasta con-
cauitate, aliq̄ndo aer in tam rigido uento exformabit̄, ut aliq̄s

causet Terramotus: et hinc e qd aliqnd in Terramotib audiant: hor-
 rendi ululatus, et mugitus Terra, et qd ceteri debi ventora cessatio si
 terram qndq inia illa danti Terramotus: et hinc dicitur subtrict
 hinc dicitur, qndq (Cicutae) Helia et Burgi abscoray fuisse Ter-
 ramotibus a terra excitari.

Tandem qd it ab aq pnt Terramotus cari qndq
 ita auenti, Bri ex B. fahny, qd pti subterranea spe-
 ay se aquis plena: qd poterit qndq ipsa ay ita incalere ab igne
 subterraneo, et ita eferuescere, ac rarefieri, ut lam amplorem quates
 terram commoueat, et hanc deryumpat, put vinum eferuay imba dolla
 undiqq oclum, dancit illud; imo ipsa usuali aqua i nulli delecto
 debi elementu oio puram (intra se semp het qm plurima ignea cor-
 puscula, et deo passim aqua spertim hinc flumant, sapus bi aqua
 putredis: qd pnt aliqnd in putealib aquay subterraneis corpuscula
 ignea ita ignepari, ut eferuentes nimium aqua terram illam commo-
 ueant, atollant, et aperiant, pumpt qd ignis aqueus, se aqua ignea
 in ignem effluat, ut sape iam atois: jam uo si aqua subter-
 ranea, et undiqq oclia sint salia, et marina, faciliy incalcent
 aliqnd, ignem qd incipient, i sint aqua minus pura, minus frigida, et
 pluribus igney corpusculis admixta, et hinc e una ex causis, ob qd pluries
 in Bruly Terramotus accidunt.

Aligez ex d. l. Duay ad hio assignari Terramotuum
 spij; alteram, qd terra mouebi ad abera, a feram, qd ad
 pluriditatem haurum et deorum: Cui hoc tu n nati qd digui possunt
 Terramotus in plij alias spij. Aligez 2. Pla d feruari noe sola
 gia, et signa Terramotuum, so pcpua gia signora duo s; alia
 en s signa, qd phya infalibia Terramotus venturi, et eminenti;
 alia n ita certa se ptagia, so qndq: i istus griz cum pta-
 gium e, magna et intermissua aeris tranquillitas, ita ut sensus nu-

bulula linea in longum posita appareat in aere, et eae die p[er]curet,
santa en[im] aeris tranquillitas signu[m] e[st], q[uo]d exhalationes ventis auferuntur
in terra lauitate transierunt, ubi p[er]labitur tunc cecidit terra
motus: ut Aegyptus, Seneca et alij. Quoniam plagiarius e[st], dicitur nam
frigus in illud p[er]t[inet] laborem a[er]ium magnu[m], et e[st] p[er] se in se,
et facilius ingranit exhalationes calida intra terram, et a[er]ia ea
conuolunt. Hinc e[st] q[uo]d in plagiario magna et longa luna
e[st] obliqua, tunc en[im] facilius exhalationes ascenduntur. v[er]o ab his li-
nis n[on] e[st] ferre plagiari terram motu, cum isti n[on] semp[er] s[ed] aliquando
illis succedant.

2° q[ui] signa, et q[ui] physica insalubilia s[un]t quoniam
q[uo]d repente saturantes aqua, et putea[m], nulla
alia apponente ea euadunt turbida, et ferrum, ac sulphureum o-
porum exhalant, signat en[im] a[er]ia e[st] in terra exhalationes
illo, terramq[ue] iam in se e[st] turbatam, et conuolunt a[er]ia. Quoniam
e[st] q[uo]d aq[ua] maris Aluminu[m], et lacuum repente incipiat ebullire,
et in summo are abiq[ue] ventis, tunc en[im] iam h[ab]et, et p[er] se terram o-
porum a fundo erumpere incipiant. Quoniam q[uo]d terra in illis
magis, sonus ut auditur, sicut en[im] tonitrua Aluminibus s[un]t,
sic terram motu magis terre, q[ui] h[ab]et a nobis n[on] semp[er] p[er] se
s[ed] ut p[er]cipiunt a brutis n[on]nullis: et hinc Terramotus tunc e[st]
plagiarius, q[uo]d alia, quae intra terra foveas solent habitare repente
p[er] se motum, et p[er] se p[er]eunt, q[uo]d si illum terra p[er]eunt se-
num. Per hoc in n[on] asserimus, q[uo]d q[uo]d signa sint plagiaria ab i[st]is
insalubilia, s[ed] q[uo]d v[er]o e[st] q[ui] physica insalubilia s[un]t.

Collige 3°. Quae loca sint Terramotibus magis ob-
iecta. Huiusmodi s[un]t 2° ferre magis cavernae, et fur-
gosa in se, ut s[un]t Helypones, Sicilia, Lusitania, et ut plurimum
terre mortifera, ac asportiori Insula, dum aq[ua] habitus n[on] s[un]t

in cavitatibus suis, quia si in de cavitatis undecumque celsis, facilius
 aut commoueri, dumtaxat excitabitur, exurgatque, et ascendit ex-
 halationes eius. Cur autem terrae maritimae ceteris partibus sint ma-
 gis obnoxiae Terrae motibus? Quia est, tum quia ad maria impedit
 exitum exhalationis celsis in terra, tum quia in terra terram
 generat nitrales spiritus, qui facilius modum ignem incipiunt, et fu-
 rorem. Quia abundantia bitumine, sulphure, et nitro, se peremo-
 tibus magis soluta, ut ex se patet. Quia loca magis montosa, quia sub-
 mae, et multiplici montis tumore et gibbo. Item cavitates magis acul-
 sari. Quia a natura, et si terra parum quod magis et minus sit
 soluta terrae motibus.

Aliger 4o, et tempore alij esse magis apta Terrae motibus quoniam
 alia, ut iam saepe diximus de magna aeris tranquillitate, an-
 no nobis possit quoniam in terra tremat? Aliter huius ratio est, quia si obligat-
 ionibus, et noctis frigore non solum a terra exeunt exhalationes calidae, immo in
 illam reuertuntur, et magis congregantur, et attenduntur, quod autem de die sunt
 Terrae motus, deo sapienter sunt apte meridiem, tum quia maior vis aetheris
 vapores a terra exhalat, et magis solas relinquit exhalationes, tum quia aer tunc
 temporis est tranquillus, addit et Maurus, Terrae motus, qui euincunt circa Auro-
 ram esse maximos, quia eo postrema tempore spiritus incipiunt maiorem modum,
 quoniam huius ratio non assignari ad hunc, nec oportet. Item est, saepe euincit
 Autumnus, et vere, quoniam alijs anni temporibus, ratio obijci potest, et Au-
 tumno sapienter et largius pluit, pluitque exhalationes ad in terra terram
 substant, tum quia hieme et aestate, et terra ibi breuiter magis frigore non
 sinit humoribus audare, et alio magis apta emittit facilius exha-
 lationes.

Aliger 5o, plerumque Terrae motus diu durante, cessare die
 quinquagesima, et ratio est eadem ob quoniam pluit motus. Aliter
 40 die trari, et hinc est quod suspensus de peste indicis solent 40

obseruantia ferunt in alijs fuisse iam Terramotus, qui q̄ integri
bionium durarunt: optime in aduerso L. Meiri, nullam certam
rulam assignari pot̄ ita durarem Terramotuum, p̄t̄ neq̄ ex-
tentum q̄ ad terras, neq̄ ita intentionem, seu maiori partem te-
morij, pendunt en̄ nec ita a ḡn̄te spiritum, qui Terramotum agit, et
a libe, ac matibz ferre, in qua euenit, nunq̄m in Terramotuz
euentu spiritui, s̄ semp̄ intrapsi moribz, dum se accendit hali-
ty unus, et hoc extincto alius accenditur, sic en̄ tonitrua in aere, et
si dies integroz durant, n̄ in moribz intrapsi durant. Addit in
L. abri pp̄t̄e 2^a sine, euenire p̄t̄e Terramotuum, q̄ tota simul
Europa agerit, imo q̄ si c̄ia contrum terra in Auernas circun-
stante accenderent̄ exhalatione Terramotuum, t̄i s̄c̄az terrarū orbis,
nec leuiter, nec sine ingentibus ruinis ḡteret̄.

Aligen s̄. Offij Terramotuum s̄cipuz esse, 1°
morbium generationem, et depletionem, et s̄i in mare
in mari: 2° transportationem morbum, terrarum, et edificiorum
et, imo aliquando terrā in aere suspensam moueri ita in gyrum ab
exhalatione altensy, ut arbores quā antea a singlis erant, nuant
postea ad dextrā, et eā. 3° nouorum fontium, et fluminū erupti-
ones, et eā exhalationes, imo et metamores eorum a calidij in fr-
gido, et e iure: 4° p̄uenes riuo igneo, persistentes halitus et odores,
ex quibus postea morbi, pestes q̄ eueniunt: hōrum aut̄ et s̄i sumes-
satione riuo phibia ex d̄o latij sit; dummo aduertat̄ radicalm
suti originem terramotuum semp̄ eī aliquem ignem, et inclusum in
uentorū exhalationibus, et in aere spiritibus, et in aquis, et aut accē-
dorem, aut rarefactionem.

De Ignibus Subterraneis, et Metallicis.

Quarto s̄. q̄ d̄icendū de subterraneis ignibus. Dico 1°. Danti

non datur.

Quæres 6°. Quid dicendum de metallis? De his tum in
græcè qm in Theophrasto, late L. Fabry, et L. Maurus: Dic-
tuon igitur 2°. Metallum dicitur Mixtum perfectum, durum in suo
statu naturali, solidum ut plurimum, ligibile, et malleo ductile. Stat
Fabry in phisica dicit qd tibi 2° proprie 2°; non est purum ele-
mentum, sed mixtum; perfectum tñ iniv. inanimata, qia se nul-
lum elementum in eo ita quæbet, ut se appellari possit; dicitur
durum in suo statu naturali, qia qd ad ignem liquefit, tunc
est in stitu videtur, et ideo naturaliter iterum rigescit: dicitur autem pluri-
mum solidum, qia ex solidis terra sedit erui, et aliqñda ex illis
inveniuntur: dicitur qñ ligibile, et malleo ductile, qia in hoc distingui-
tur a pene omnib. lapidibus, et ut be. notat L. Maurus, est mag-
nes, et aliqui alij lapides ad motu igne fluunt tñi metalla, cum
sabe' malleo ductilia n' sunt. Dicendum 2°, metalla n' fuisse ab
initio data a Deo, sed postea vi carum carum generata fuisse, sicut
qia in solidis vena metallorum inveniuntur semiformata, et arbores-
centes, seu breves adhuc sunt arbores, et tñ dicitur renascere
novo: qia etia.

Dicendum 3°. Maxima metallorum est halitus magis
humidus qm siccus; brevis in unum, et ideo
sealiquis; maxima vero lapidum, qui n' liquant, est halitus magis siccus,
qm humidus. Ita Fabry 3° meteororum tex 29, dicit si citati, et
alij: tñ autem est temperamenti halitus magis humidus, qm siccus, ex q metal-
lum volutat, ut inde dici solet halitus, seu spiritus metallicus: hanc
qia metalla in hunc modum: a pluvioso terra ascendunt halitus hu-
midus sicut in sumo, et siccus in excellenti, et ubi cum descendunt supe-
riorum aliquem lapidem, et terram iam lapidescentem, illi adhaeret
Solidus halitus, et tñ recipiuntur ac siccantur, donec indurentur; 5

23

aut dum franti ei ignis iniecti, tum magis & minus purgantur a par-
tibus extremis, hinc e qd uaria sps metalloru relubent p purga-
tione uarias.

Hinc pet 2°, in q si dicitur plij, et ad generatione me-
talloru, ino et lapidum currere marem et fluminem,
qa se pfandior illa terra emittens salium, agit uicq maris, semet
supeditantij, terra aut superior arborans agit uicq fluminem reli-
pientij, fontij, augmentantij. Et pet 2°, in q si dicitur a Chim-
ia, Sulfur et mercurium, se hydragirum, se man p pcam metalla,
qa se habent ille, pter pcam ferream secum allatam, qstas ex igne
i ipsa terra attemperato, et hoc e, qd a Chimia dicitur Sulfur dit-
ta sps a loi noo sulfure, et hinc et qstas ex humido salomonar-
si, disposito q igne est, et hoc e, qd dicitur mercurium, se argentum
uiuum, seu hydragirum, et a noo dicitur: in hoc qd si intelligenda e
sua Chimia, et sic va e: qd aut in metallorum focius inueniatur
sulfur, et mercurium, hoc n pbat qd ex illij pponantur metalla, et
inueniantur e uera pure omiu alioru metallorum, qz bi unum me-
tallum ex alijs pponat, et qa ex diuersis purgationibus, seu decoc-
tionibus habentur exuent metalla diuersa, pnt diuersis matricibus ter-
reis, et lapideis adhaerunt.

Pet 3°. Inq si dicitur ab Mauro, man pcam metallo-
rum, n ee ni rorem, aut pruina, et man uiam ee ha-
bitum exludentem, qa se habitum ipsum pnt iam adhaerentem superi-
ori lapidi ad eum miam, q rore, et pruina flubus et terra adhaerent,
rorem et pruina uolat S. Maur. Pet 3° 4°, man uiam metalla-
rum ee terram, et aquam, a quibus illi habentur desumunt humidi-
tatem, et siccitatem, man pcam ee qd habent, cum flubus ee se se
sempuramurum et decocionem, cum affiant ee ignem mediante
calore et luce, et in hoc si dicuntur metalla generari ab influentijs